

# DE TURKSCHE SCHOMMEL

DOOR ELISABETH AUGUSTIN

SAMEN hadden wij hem in het ziekenhuis opgezocht, onzen vriend Misja. Wasbleek lag zijn hoofd op de peluw, zijn oogen staarden met een koortsigen glans naar ons. Peinzend eerst, daarna met de lichtzinnige vroolijkheid, die zoo verrassend in hem kon opkomen.

Fritjof zat naast het ledikant, zijn donker gelaat naar den zieke toegekeerd, wat voorovergebogen. Als in mededoogen, zooals steeds onmachtig om te veinzen.

Toen wij het ziekenhuis verlieten, langs den tuin, stortte het zonlicht zich over ons uit. De lucht van medicijnen ging teloor in de geuren die aarde en boomen en heesters uitwasemden. Een gevoel van benauwenis week van ons. Wij liepen naast elkaar voort en het leek ons toe als bewogen wij zwierig als jonge circuspaarden.

Zooeven nog waren wij bedroefd geweest. Wij hadden evenals Misja gevoeld hoe benauwend het was in dit heldere stille huis te moeten liggen waarin alles kaal is en nuchter en blank. Waar men met geloken oogen, zelfs wanneer men zijn ooren dicht houdt, weet waar men toeft. Omdat het geheele gebouw, de wanden, het linnengoed, het licht, al hetgeen er te zien, te voelen, te hooren en te ruiken valt, doordrenkt is van de lucht die zieken omgeeft.

Ook ons had dit ondefinieerbare aangeraakt. Wij waren er stil van geworden en schuw. En thans overviel ons het felle licht van den middag. Zooals wij ons te voren verzet hadden tegen het fluïdum dat tusschen de muren van het ziekenhuis rondwaarde, ontsloten wij ons thans voor de warmte van de zon, voor het licht van den hemel. Het was ons als waren wij enkele oogenblikken geleden nog jaren ouder geweest.

Wij vermeden het beiden over onzen vriend te spreken. Zijn beeld immers zweefde ons nog voor den geest. Het vermagerde gezicht met het hooge en breede voorhoofd. Zijn hunkerende blik en als in een film daaroverheen geschoven zijn jongensachtige lach. Dit beeld ging als het ware voortdurend met ons mee, voor ons uit. Zooals men het beeld van een brandende lamp of van de zonneschijf langen tijd voor zich ziet, waarin men met onbeschermdde oogen gekeken heeft.

Ik geloof niet dat wij de menschen zagen die langs ons gingen. Ook kwam het niet in ons op, bij de tramhalte te blijven wachten. Wij liepen naast elkander alsof de

zieke ons voortdreef, als moesten wij zijn schaduw volgen, verder en verder, om die, wellicht, eenmaal te achterhalen.

Wij kruisten ook den rijweg zonder te ontwaken. Een enkele maal werden wij tegengehouden als door een luchtdruk, als waarschuwde ons iets voor gevaar. Als geschrokken kinderen grepen wij elkaar vast en een ruwe stem schreeuwde ons na. Wij hoorden die stem, wat zij echter riep gleed langs ons heen, wij konden het ons later niet meer herinneren.

Een paar straten verder werden wij er ons van bewust dat wij langs den berm van een veld liepen, waar tenten en kramen waren opgeslagen, draaimolens rondtoerden en luchtschommels heen en weer slingerden. Kinderen stonden voor de bonte uitstalling. Een opgeschoten jongen stond wijdbeens in het schuitje van een schommel, die als de slinger van een reusachtige klok de lucht in schoot.

Er kwamen ook klanken van muziek over het rulle veld aanwaaien. Wijsjes, waar wij eenmaal vroolijk bij waren geweest toen wij ze jaren geleden hadden vernomen. 's Avonds in het koele kurhauspark van een badplaats. Of op den steiger waar het water onder onze voeten ruischte. Misschien ook in een zaal waar wij dansten of wellicht uit den tuin van een restaurant waar wij langs liepen.

Toen wij de wijsjes herkenden was het net alsof wij oude kennissen ontmoetten: ze deden ons verlangen naar voorbije uren en maakten ons blij. Opeens was het beeld van Misja uit onze gedachten weggevaagd. Wij keken elkaar aan, wij glimlachten.

En toen, door dezelfde geheimzinnige macht gedreven, liepen wij hand in hand het veld op. Wij gingen noch naar de tenten en kramen noch naar den luchtschommel. Naar den Turkschen schommel gingen wij, welks bakken roerloos neerhingen als schuitjes van luchtballons. Wij duwden den man die erbij stond geld in zijn hand. Wij stapten in één van de schuitjes, voelden een lichte deining, verhieven ons de lucht in, doken weer naar omlaag en verhieven ons opnieuw. Als het scheprad van een baggermolen draaide onze schommel knarsend om zijn as.

En Fritjof en ik, omhoog gezwaaid en omlaag geduwd naar een onpeilbare diepte, wij voelden ons aan bovenaardsche machten gekluisterd. Wij waren bevrijd van de aarde, aan haar wetten onttrokken, maar aan een anderen wil geketend. Die vreemde wil drong onze hoofden naar elkaar toe. Wij hadden elkaar nooit gekust, thans echter deden wij het. Zoolang de wieken van den schommel ons rondzwaaiden, opwaarts en neerwaarts, zoolang rustten onze lippen op elkaar.

Het was als een drinken hier in de lucht waar het weidsche draaien ons deed duizelen.

## DE TURKSCHE SCHOMMEL

Het was alsof wij nog hoger vlogen, nog dieper afdaalden. Het was ook alsof wij machteloos overgeleverd waren aan den zichzelf kwetsenden wil van den zieke. Alsof hij ons dwong door zijn gebiedenden blik, door zijn overmoedigen lach. Zelf verbeeldde ik mij, toen de wieken van den schommel langzamer begonnen te draaien, zoodat de boomen en de tenten en kramen, de huizen ginds en de menschen op straat zich weer duidelijker afteekenden, dat ik den lach op Misja's lippen zag verstarren, vervagen. Overduidelijk als een close-up zag ik zijn mond voor me. Den bleeken, door de koorts overkorsten mond, waaruit een bloedstraal te voorschijn schoot. . . .

De aarde bleef draaien onder onze voeten. Wankelend liepen wij over het veld, over de straat. Met gebogen hoofd, als schuld bewust, als vernederd. Langen tijd liepen wij zoo voort. Verloren zooals Adam en Eva na hun zondeval.

Hoewel wij vele straten waren gepasseerd en onze voeten moe waren, kwam er geen eind aan de voorstad. En weer bleven wij op hetzelfde oogenblik staan. Het was voor een houten hek, waarachter wij struiken zagen en tafels met roode kleedjes er op.

Ik denk dat het alleen maar vermoeidheid was die ons den tuin van het café binnen deed gaan. Wij zetten ons neer aan de eerste de beste tafel, wij bestelden onverschillig hetgeen de kellner ons aanpreef. Meibowl.

Het was voorjaar. De bruine takken van de struiken waren bespikkeld met de lichtgroene punten van bladeren, rondom, van onder tot boven. Het groen was teer en frisch als dat van jonge krekels. Ik gleed met mijn vinger behoedzaam over een opengebarsten knop en voelde zijn ruw-kleverig omhulsel. Het was alsof hij zich verzette tegen mijn aanraking. Een gevoel van schaamte kwam over mij. Het scheen mij toe alsof iedereen iets van mij afwist dat ik wilde verzwijgen. Ik wist niet of ik mij voor de menschen dan wel voor den struik schaamde.

Toen dronken wij bowl. Hij was wrang en lauw. Hij smaakte verschaald. Alleen maar de vruchten hadden iets bewaard van de zoetheid van lichten wijn. Zij bedwelmden een weinig, prikkelden ons, ons die toch al bedwelmd waren op dezen middag. Nog altijd voelden wij ons door de lucht gedragen, naar omhoog en naar omlaag. Het was alsof een koortsdroom van den zieke ons bloed was binnengedrongen als door den beet van een giftig insect.

Beschroomd zocht ik Fritjof's blik. Vervuld van smart keek hij mij aan. Een gewond dier. En ik kon hem niet opbeuren, mijn gedachten waren verlamd zooals mijn tong. Zwijgend stonden wij op, zwijgend en loom liepen wij naar de volgende halte van de tram. De tram bracht ons met veel geraas door het stadsgewoel. Te midden van afgejakkerde,

pratende en rondglurende menschen zaten wij eenzaam als op een eiland. Tot wij moesten uitstappen, tot wij afscheid van elkaar moesten nemen.

Twee dagen later kwam er bericht van Misja's zuster. Misja was overleden. Hij had zich, een kwartier nadat wij bij hem waren geweest, van het leven beroofd. Hij had het glas gebroken waar onze bloemen in stonden, met de scherven had hij zijn pols doorgesneden, de verpleegster ontdekte het veel te laat.

Thans weten wij dat Misja stierf terwijl wij in den Turkschen schommel zaten en elkaar kusten. Ik wist het toen al en ook Fritjof heeft het geweten.

Wij hebben elkaar sedertdien niet meer gezien, Fritjof en ik. Wij zorgden er beiden voor dat wij elkaar niet ontmoetten. Later, jaren daarna, heb ik somtijds muziek gehoord die Fritjof gecomponeerd had. Op een concert kwam ik op 't programma plotseling zijn naam tegen. En als ik zijn muziek hoor begint alles weer voor mij te leven: het veld, waar een zacht windje door het stoffige gras woei. De schuitjes van den schommel die statig omhoog rezen en weer neerdaalden, de wijn, de kruidje-roer-me-niet-knop en Fritjof's diepdroevige blik. En bovenal begint dan Misja's gezicht weer voor mij te leven, dat gelig en vermagerd op het kussen lag. Opnieuw worden dan de groote oogen vervuld van verlangen, opnieuw komen zijn mooie glinsterende tanden tusschen zijn lippen te voorschijn als hij lacht. Dien wreeden lach, dien kwellenden gemartelden roofdierlach.

In Fritjof's muziek leeft Misja voort. Ik weet dat zonder dat ik Fritjof ernaar behoef te vragen. Ik weet ook dat die middag Misja, Fritjof en mij onafscheidelijk aan elkaar ketent en . . . . ons van elkaar scheidt. Het is als een gemeenschappelijke schuld, die liefde voortbrengt en tevens haat. Den haat van degenen die van elkaars schuld afweten.